

**Seletuskiri haridus- ja teadusministri määruse
„Eestikeelseks õppeks vajaliku õppevara soetamise toetus“ eelnõu juurde**

1. Sissejuhatus

Käesolev määrus kehtestatakse § 53¹ lõike 1.alusel.

Määruse eelnõu ja seletuskirja on koostanud Haridus- ja Teadusministeeriumi keelepoliitika osakonna peaekspert Anne Endjärv (tel 735 0207, anne.endjarv@hm.ee), õigus- ja personalipoliitika osakonna õigusnõunik Margit Kiin (tel 735 0199, margit.kiin@hm.ee) ja haridustehnoloogia valdkonna õppevara peaekspert Anna Smertina-Mäeorg (tel 735 0191, anna.smertina-maeorg@hm.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Määrusega kehtestatakse nende üldhariduskoolide eestikeelseks õppeks vajaliku õppevara soetamise toetuse taotlemise, andmise ning toetuse kasutamise tingimused ja kord, kes on vastavalt seadusele üle läinud eestikeelsele õppele. Õppevara toetust antakse ka nn tavakoolidele, kes ei ole eestikeelsele õppele üle minev kool, kuid viib läbi õppetööd, mille eesmärk on tagada 2. ja 5. ning 3. ja 6. klassis õppivatele eesti keelest erineva emakeelega õpilastele kvaliteetne eestikeelne õpe ehk käesoleva määruse tähenduses tavaklassis õppivate eesti keelest erineva emakeelega õpilastele kvaliteetne eestikeelne õpe.

Määrus koosneb 11 paragrahvist.

Eelnõu § 1 lõikes 1 ja 2 sätestatakse reguleerimis- ja kohaldamisala. Määrusega kehtestatakse üldhariduskoolide eestikeelseks õppeks vajaliku õppevara soetamise toetuse taotlemise, andmise ning toetuse kasutamise tingimused ja kord. Üldhariduskoolid võivad olla nii riigi, kohaliku omavalitsuse kui ka eraomandis. Tingimuseks on seatud, et üldhariduskool peab olema vastavalt riikliku ülemineku raamkavale üle läinud eestikeelsele õppele ja viib läbi õppetööd, mille eesmärk on tagada eestikeelsele õppele üle läinud klasside õpilastele kvaliteetne eestikeelne õpe ning kellel on vajalik soetada õppevara õppeprotsessi läbiviimiseks eestikeelses õppetegevuses.

Õppevara toetust saab ka üldhariduskool, mis ei ole eestikeelsele õppele üle minev kool, kuid viib ellu tegevusi, mille eesmärk on tagada tavaklassis õppivate eesti keelest erineva emakeelega õpilastele kvaliteetne eestikeelne õpe. Alates 2024. aastast on kõik 1. ja 4. klassid eesti õppekeelega klassid. Üleminekukoolides asuvad 1. ja 4. klassid ehk üleminekuklassid. Traditsiooniliselt eesti keeles õppinud koolide 1. ja 4. klassid on nn tavaklassid. Toetuse andja eesmärk on eelisjärjekorras riikliku raami alusel eestikeelsele õppele üle minevate erineva emakeelega õpilaste õppevara, aga kuna igal aastaga (ja ka 2025 sügisel ja 2026 sügisel) on näha erineva emakeelega õpilaste järjest laienevat liikumist eesti õppekeelega koolidesse, siis tagame ka neisse nn tavaklassidesse suunduvate eesti keelest erineva emakeelega õpilaste õppevara.

Kui erakooli vastavad klassid on vastavalt seadusele eestikeelsele õppele üle läinud, saab ta esitada taotluse raamkava alusel üle läinud klassi õpilaste kohta ehk siis neile, kelle klassides on peale võõrkeele ning emakeele ja kultuuriõppe (2 t nädalas) tundide kõik ülejäänud ained eesti keeles. Erakooli klassi, kus õppetöö toimub 60% ulatuses eesti keeles, ei loeta eestikeelsele õppele üle läinud klassiks.

Eelnõu § 1 lõikes 3 nähakse ette riigi omandis olevate haridusasutuste rahaliste vahendite kavandamine haridusasutuse eelarvesse. Kuna riigikoolide pidajaks on Haridus- ja

Teadusministeerium, siis riigikoolide puhul taotlemist ei toimu, riigikoolid esitavad arvestuse alused. Rahalised vahendid kavandatakse asutuse eelarvesse.

Eelnõu § 1 lõige 4 sätestab, et määruses reguleerimata küsimustele kohaldatakse haldusmenetluse seadust.

Eelnõu § 1 lõikes 5 avatakse eestikeelseks õppetööks vajaliku õppevara mõiste. Eestikeelseks õppetööks vajalik õppevara käesoleva määruse tähenduses on eestikeelsele õppele ülemineku protsessi toetav:

- 1) õppekirjandus (seal hulgas eestikeelsed õppekavale vastavad õpikud, töövihikud, tööraamatud ja muu õppekirjandus, sh õpetajale suunatud didaktilised materjalid);
- 2) eestikeelse digitaalse õppevara (sh täisdigitaalsed- ja hübriidlahendused) ja teiste eestikeelsete õppeotstarbeliste digitaalsete lahenduste litsentsid; **digitaalse õppevara** hulka loetakse digitaalsel kujul (nt veebis, andmebaasides või digitaalsetel andmekandjatel) avaldatud interaktiivsed õppematerjalid, sh digiõpikud, õppeotstarbelised videod ja mobiilirakendused, õpimängud, digitaalsed metoodilised juhised ja rakendused õpetajatele, veebipõhised testid ja muud õppeotstarbelised digilahendused, mis toetavad õppekavas seatud pädevuste ja õpiväljundite (tulemuste) saavutamist;
- 3) ilukirjandus;
- 4) logopeedilised ning üldist keelearengut toetavad õppemängud ja -komplektid;
- 5) muu haridusasutuse õppekavale vastav või selgelt ja põhjendatult just eestikeelse õpikeskkonna arendamist toetav korduvkasutatav õppevara, sh demovahendid.

Punktis 5 nimetatud õppevara soetamine vajab taotleja poolt enne soetamise otsuse tegemist läbimõtlemist ja samuti perioodi lõpus esitatavas aruandes põhjalikku lahtiseletamist ja vajalikkuse põhjendamist, kuidas soetatav õppevara just eestikeelset õppetööd toetab.

Eelnõu § 2 lõigetes 1 ja 2 sätestatakse toetuse eesmärk ja toetuse kasutamise periood. Toetuse andmise eesmärk on tagada eestikeelses õppetegevuses vajaliku õppevara kättesaadavus vastavalt riiklikule ülemineku raamkavale eestikeelsele õppele üle läinud vastavas klassis õppivatele õpilastele või tavaklassis õppivate eesti keelest erineva emakeelega õpilastele kvaliteetse eestikeelse õppetöö läbiviimiseks. Toetuse arvestuse aluseks on 2025. aasta sügisel 2. ja 5. klassides õppivad õpilased ning 2026. aasta sügisel 3. ja 6. klassides õppivad õpilased. Toetust antakse perioodiks 1. jaanuar – 31. detsember.

Eelnõu § 3 lõigetes 1 ja 2 nähakse ette kuidas toimub eelarveaastal toetuse andmiseks ettenähtud vahendite kindlaksmääramine.

Eelnõu § 4 lõigetes 1 – 9 sätestatakse toetuse andmise alused ning sätestatakse toetuse määr. Toetust antakse eestikeelsele õppele üle läinud haridusasutusele 2025. aastal 2. ja 5. ning 2026. aastal 3. ja 6. üleminekuklasside õppevara tagamiseks.

Samuti antakse toetust eestikeelse õppekeelele haridusasutuse 2. ja 5. ning 3. ja 6. tavaklassidele, kus õpivad eesti keelest erineva emakeelega õpilased, et kindlustada õppevahendite tagamisega kvaliteetne eestikeelne õpe kõikides koolides, kus see vajalik on. Toetuse arvestuse aluseks on kõik eestikeelsele õppele üle läinud üleminekuklasside õpilased (sh USR-märkega õpilased, haridusliku erivajadusega õpilased) ja eesti õppekeelele klassides õppivad eesti keelest erineva emakeelega õpilased. Haridusasutusel on vajalik teha EHISesse sellekohased märged.

2025. aastal antakse toetust 2. ja 5. klassi õppevara soetamiseks. Õpilaste arvu saamiseks võetakse aluseks eelmise aasta EHISe andmed 10. novembri seisuga ehk õpilased, kes olid 2024. aastal 1. ja 4. klassis.

2026. aastal antakse toetust järgmiste üleminekuklasside ehk 3. ja 6. klasside õppevara soetamiseks. Toetuse suuruse arvestamisel võetakse aluseks 2. ja 5. klassides õppivate õpilaste arv toetuse andmise aastale eelneva aasta 10. novembri seisuga, lähtudes EHISe andmetest.

Taotlejal on õigus taotleda toetust väiksemale arvule õpilastele, kui ta leiab, et kõik õpilased ei vaja antud toetust.

Toetatavad kulud on toetuse andmise eesmärgile vastavad ja eestikeelsele õppele ülemineku elluviimiseks vajalike ning käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud klassidele sobilike õppematerjalide soetamise kulu. Soetada ei saa igasuguseid õppematerjale, vaid need peavad olema kindlalt üleminekuklasside eestikeelset õppetööd toetavad ning korduvkasutatavad ka järgmistel aastatel.

Toetust ei ole lubatud rakendada nt sellisteks kuludeks – muusikainstrumendid, laminaatorid ja nende lisad, lihtsalt mänguasjad, tahvelarvutid, arvutihiiired, printeritoonerid, tahvlid ja nende lisavarustus, ronimisvahendid, välimänguala vahendid, pusled, elektroonika, tavalised meisterdamisvahendid jms.

Haridusasutuse pidaja võib temale antud toetust muuta klasside ja haridusasutuste vahel vastavalt tema tegelikule vajadusele. Toetuse saaja ei pea soetama klassile õppevara täpselt seal õppivate õpilaste arvu alusel antud toetuse summa eest. Näiteks võib toetuse saaja 2025. aastal soetada 2. klassile rohkem õppevahendeid kui 5. klassile, kui toetuse saaja on varasemalt 5. klassi õppevahendeid juba ammendavalt soetanud. Samuti võib toetuse saaja muuta toetust haridusasutuste lõikes.

Eraldi on ette nähtud piirmäär, kui palju võib toetuseks antud vahendeid kasutada demo- ja katsevahendite soetamiseks. Kuni 15% toetuse kasutatud toetuse kogusummast võib kasutada riiklikku õppekava toetavate makettide, mudelite ja muude sarnaste vahendite ostuks, mis ei ole mõeldud õpilastele otseseks kasutamiseks või katsevahendite soetamiseks.

Mittetoetatavad kulud on IKT-vahendid (laua-, süle- ja tahvelarvutid, nutitahvlid, monitorid, kõrvaklapid ja teised arvutite lisad) ning liikumisõpetuse ja 3. kooliastme loodusõpetuse vahendid, kuna vastavate õppevahendite toetuseks eraldati haridusasutustele toetust 2024. aasta lõpus. Mittetoetatav kulu on ka muusikainstrumendid ja ühekordselt kasutatavad vahendid sh kontoritarbed (välja arvatud töövihikud ja litsentsid) ning inventar, mis kuulub mööbli valdkonda.

Toetuse määr on 100 eurot õpilase kohta ühes kalendriaastas.

Eelnõu § 5 lõigetes 1 ja 2 sätestatakse tingimused taotluse esitajale.

Taotlus tuleb esitada Taotluste menetlemise infosüsteemis (taotluskeskkond) ning taotlejal ei või taotluse esitamise ajal olla riiklike maksude maksuvõlgasid või need peavad olema ajatatud. Samuti ei tohi taotleja pankrotis, likvideerimisel ega sundlõpetamisel ning taotlejal ei tohi taotluse esitamisel olla täitmata kohustusi toetuse andja ees.

Eelnõu § 6 lõigetes 1–4 reguleeritakse toetuse taotlemise tähtaega ja taotluse esitamise tingimusi.

Taotlusvooru avamine toimub üks kord aastas taotluskeskkonnas. Toetuse andja teavitab haridusasutuse pidajaid taotlusvooru avamisest. Käesoleva määrusega on ette nähtud, et toetust antakse 2025 ja 2026. aastal vastavate üleminekuklasside õppevara soetamiseks. Taotluse esitamiseks on aega 21 kalendripäeva. Taotluses tuleb esitada haridusasutuse pidaja üldandmed, toetust kasutava haridusasutuse nimetus, õpilaste arv vastavates klassides eelneva kalendriaasta 10. nov seisuga ning vaba tekstina taotleja poolt kirjeldus esialgsete kavatsuste kohta, millist õppevara on plaanis soetada üleminekuklassidele või tavaklassidele.

Lõikes 4 on sätestatud, et taotleja kinnitab, et planeeritavad kulud vastavad määruses sätestatud eesmärgile ning toetatavatele kuludele. See tähendab, et 2025. aasta toetuse taotlemisel on toetuse saaja kohustatud soetama eestikeelseks õppeks vajaliku korduvkasutatava õppevara, mis on sobilik 2. ja 5. klassile. Seda kinnitavad nii taotlejad, kelle hallata haridusasutused, kes on vastavalt riikliku ülemineku raamkavale üle läinud eestikeelsele õppele, kui ka need

taotlejad, kelle hallata on haridusasutused, kelle õppetegevus on juba varasemalt olnud eesti keeles, kuid kelle 2. ja 5. klassides õpivad mitte eesti emakeelega õpilased.

Eelnõu § 7 lõiked 1 ja 2 sätestavad taotleja kohustused.

Toetuse saaja peab võimaldama toetuse andjal kontrollida toetuse kasutamisega seotud kulude paikapidavust.

Lõikest 2 tulenevalt peab toetuse saaja toetuse kasutamise kohta arvestust vastavalt raamatupidamise seadusest tulenevatele nõuetele ning käesoleva lõike sõnastusega pannakse toetuse saajale projektipõhise arvestuse nõue ehk kuludokumentide eristamine muust raamatupidamisest.

Eelnõu § 8 lõiked 1–6 reguleerivad taotluse menetlemisega seotud küsimusi. Taotlustega seotud menetlusi viib läbi ministri käskkirjaga kinnitatud komisjon, kes kontrollib taotleja vastavust tingimustele ja taotluse vastavust nõuetele. Kui taotluses esineb puudusi, on komisjonil õigus nõuda täiendavaid selgitusi või taotluse täiendamist. Puuduste korral teavitab komisjon taotlejat taotluskeskkonna kaudu. Puuduste kõrvaldamiseks või lisainformatsiooni esitamiseks on taotlejal aega kuni viis tööpäeva. Kui taotleja nimetatud tähtajajooksul puudusi ei kõrvalda, jäetakse taotlus läbi vaatamata. Puudustega taotlusi ei ole võimalik sisuliselt hinnata ega suunata toetuse määramisele.

Kui taotlused on sisuliselt läbi vaadatud ning vastavad esitatud tingimustele, teeb komisjon ministrile ettepaneku toetuse eraldamiseks või mitteeraldamiseks. Minister teeb otsuse ettepaneku alusel 14 tööpäeva jooksul.

Toetuse andja teeb otsuse taotluse rahuldamata jätmise kohta, kui taotleja ei vasta määruuses sätestatud tingimustele. Mitteeraldamise otsus tehakse juhul, kui taotleja on vaatamata nimetatud puudustele jõudnud edasi sisulisele hindamisele ning tema taotlust ei ole varasemalt jäetud läbi vaatamata.

Toetust ei anta ka juhul, kui haridusasutuses teostatud järelevalves on tuvastatud puudused ning need on taotluse esitamise ajaks kõrvaldamata või kui ilmnevad asjaolud, mille kohaselt taotlust ei oleks rahuldatud.

Samuti ei anta toetust juhul, kui haridusasutus on EHISes jätnud õpilase kohta märkimata vajalikud märged (USR-märkega õpilased, haridusliku erivajadusega õpilased). Vastavalt Eesti Vabariigi haridusseaduse § 36⁶ lõikele 1 punktidele 1 ja 3 on EHIS andmekogu, mille eesmärk on tagada andmed hariduspoliitiliste ja rahastamisotsuste tegemiseks ning tagada andmed õppijatele tugiteenuste osutamiseks ja toetuste andmiseks. EHISe põhimääruse § 26 lõike 2 kohaselt tuleb vastavasse alamregistrisse kanda andmed õpilase kohta. Paragrahvi 36¹ lõike 2 kohaselt tuleb andmed esitada õppeasutuste alamregistrisse nende muutumise päeval.

Toetust ei anta, kui taotluses on esitatud ebaõigeid või mittetäielikke andmeid ja ei ole neid tähtaegselt kõrvaldanud.

Eelnõu § 9 lõigetes 1–3 sätestatakse toetuse eraldamise ja toetuse kasutamisega seotud kontrolli sätteid. Toetus makstakse toetuse saajale taotluses märgitud pangakontole 15 tööpäeva jooksul arvates toetuse eraldamise otsuse tegemisest. Järgneva toetuse kasutamise perioodi käigus on toetuse andjal õigus kohapeal kontrollida toetust kasutatavates haridusasutustes toetuse eesmärgipärasest kasutamist. Selleks, et toetus oleks kasutatud sihipäraselt ning et hilisemalt ei oleks probleemi, on toetuse saajal kohustus teavitada taotluskeskkonna kaudu toetuse andjat viivitamatult kõigist muudatustest esitatud andmetes või asjaoludest, mis mõjutavad või võivad mõjutada toetuse andja otsust või taotleja kohustuste täitmist. Kui asjaoludes tekivad muudatused on võimalik kohesel teavitamisel suunata toetus eesmärgipärasele kasutamisele. Toetuse saajal on ka kohustus teavitada toetuse andjat, kui ta on saanud või taotleb samade tegevuste läbiviimiseks toetust teistest riigieelarvest rahastatavatest meetmetest või kohalikult omavalitsuselt. Selle sätte eesmärgiks on topelt rahastuse ning riigieelarveliste vahendite ebaotstarbeka kasutuse vältimine.

Eelnõu § 10 lõiked 1–5 reguleerivad toetuse kasutamise aruannete esitamist. Aruanne tuleb esitada TMS kaudu hiljemalt 15. jaanuariks. Aruandes on vajalik esitada kokkuvõte, mis sisaldab tegelikult soetatud korduvalt kasutatava õppevara loetelu liikide kaupa toetuse saaja kohta. Aruandes ei eristata õppevara haridusasutuste kaupa. Toetuse andja võib vajadusel küsida täiendavaid dokumente ja informatsiooni. Esitatud aruannete ning kokkuvõtete põhjal on toetuse andjal võimalik mõõta toetuse otstarbekust ning teha võimalikke muudatusi järgnevate õppevara toetuste andmisel, et toetus oleks võimalikult efektiivne ja aitaks kaasa eestikeelsele õppele üleminekul. Summad esitatakse aruandes täpsusega 2 kohta pärast koma. Kui toetuse saajal jääb osa toetusest kasutamata, tuleb kasutamata jäänud osa tagasi maksta, välja arvatud juhul, kui summa jääb alla 10 euro.

Eelnõu § 11 lõiked 1 ja 2 sätestavad toetuse tagasinõudmise korra. Kui kontrolli käigus tuvastatakse, et toetuse saaja on esitanud taotlemisel ebaõigeid andmeid, ebaõiget teavet või toetuse eraldamise aluseks olevaid andmeid või teavet varjanud, nõutakse eraldatud toetus tagasi. Toetus nõutakse tagasi ka juhul, kui toetuse saaja pole esitanud aruannet määruse § 10 lõikes 1 määratud tähtajaks, toetuse saaja suhtes on algatatud toetuse kasutamise perioodil pankroti- või likvideerimismenetlus, toetuse saaja ei ole kasutanud toetust taotluses esitatule vastavalt või ilmnevad asjaolud, mille kohaselt taotlust ei oleks rahuldatud.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõul ei ole puutumust Euroopa Liidu õigusega.

4. Määruse mõjud

Eelnõu vastuvõtmisel on eestikeelsele õppele üle läinud koolidel võimalik soetada üleminekuklassidele vajalikku õppevara, et eestikeelset õpet saaks läbi viia võimalikult kvaliteetselt. Õppevara kättesaadavus on abiks eelkõige õpilasele, kellele on keeleoskuse omandamine tarvis võimalikult tõhusaks ja lihtsaks teha.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Toetuse taotlemine toimub toetuste menetlemise infosüsteemis, kuhu laetakse üles eeltäidetud vorm vastavalt EHISE andmetele. Taotlejal on võimalus õpilaste arvu vähendada, mitte suurendada.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras. Haldusmenetluse seaduse § 93 lõike 2 kohaselt hakkab määrus kehtima (jõustub) kolmandal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist.

7. Eelnõu kooskõlastamine

Määrus kooskõlastatakse Haridus- ja Teadusministeeriumi sees, sest antud meedet rahastatakse ministeeriumi eelarvest eelarvevahendite olemasolul.

Andero Adamson
keelepoliitika osakonna juhataja